

Asociatia pentru Apararea Drepturilor Omului in Romania - Comitetul Helsinki

**Valerian Stan
Monica Macovei**

RESTITUirea PROPRIETATILOR CONFISCATE ABUZIV DE STATUL ROMAN: LEGISLATIE SI PRACTICA

1. Scurt istoric

Dupa instaurarea regimului totalitar comunist, dar si in anii anteriori acesteia, statul roman a preluat in mod abuziv o parte din bunurile care au apartinut cetatenilor sai, ca persoane individuale ori ca membri ai unor comunitati etnice si religioase. Principalul temei al expropriilor si confiscarilor l-a constituit desfiintarea economiei libere si inlocuirea ei cu "economia planificata", hipercentralizata si controlata exclusiv de statul comunist totalitar. Nationalizarea, in anul 1948, intreprinderilor industriale, miniere, de transporturi, bancare, de asigurari si exproprierea si trecerea in proprietatea "de stat" si "cooperatista" a terenurilor agricole, padurilor si echipamentelor agricole au constituit principalele acte prin care proprietarii au fost deposedati de bunurile lor. Au fost, de asemenea, numeroase confiscari de averi, ca sanctiuni dictate pentru manifestari de opozitie fata de statul totalitar comunist ori fata de persoanele care au parasit Romania refugiindu-se in alte tari, precum si ca modalitate de persecutare a oamenilor din motive religioase, din cauza apartenentei etnice, nationale sau a originii sociale.

2. Masuri reparatorii

Dupa 22 decembrie 1989, autoritatile de stat au initiat, adoptat si pus in practica un numar de masuri legislative reparatorii. Prin Legea fondului funciar nr. 18/1991, modificata si completata in anul 1997 prin Legea nr. 169, si prin Legea nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole si celor forestiere solicitate potrivit prevederilor Legii nr. 18/1991 si ale Legii nr. 169/1997 au fost stabilite masuri in general adecvate pentru restituirea catre proprietari a terenurilor agricole si forestiere expropriate. Prin Ordonanta de urgenta nr. 94/2000 s-a decis retrocedarea unor imobile care au apartinut cultelor religioase si care au fost preluate in mod abuziv - "cu sau fara titlu" - de statul roman. Comisia care trebuie sa dispuna restituirile nu s-a infiintat insa pana in mai 2001. Restituirea imobilelor cu destinatia de locuinte si a celor expropriate prin "nationalizarea" din anul 1948 a ridicat si continua sa ridice problemele cele mai serioase. Intrucat intre anii 1990 si 1996 nu a existat o reglementare legala a restituirii acestor bunuri, o parte dintre proprietarii "caselor nationalizate" s-au adresat instantele judecatoresti solicitand sa se constate nulitatea actelor prin care au fost expropriati si, pe aceasta baza, sa le fie restituite bunurile care le-au apartinut. Actiunile in justitie ale proprietarilor erau intemeiate nu doar pe aceea ca exproprierea bunurilor fusese fundamental injusta dar si ca, in cele mai multe dintre cazuri, aceasta fusese in contradictie chiar cu dispozitiile legale si constitutionale in vigoare la acea data. Exemplul cel mai relevant este cel al Decretului nr. 92/1950 al Consiliului de Stat al Republicii Populare Romane prin care - "Pentru a lua din mana exploatatorilor un important mijloc de exploatare" - s-a procedat la nationalizarea unui mare numar de imobile din "fondul de locuinte". Decretul nr. 92/1950 - publicat numai partial in "Buletinul Oficial" - a fost in dezacord chiar si cu dispozitiile Constitutiei din 1948, in vigoare la acea data, intrucat: a) prin articolul 8, Constitutia stabilea ca "Proprietatea particulara este recunoscuta si garantata"; b) prin articolul 10 al Constitutiei (ca si prin articolul 481 al Codului civil) se stabilea ca exproprierea puteau fi facute "pentru cauza de utilitate publica pe baza unei legi si cu o dreapta despagubire" (Decretul nr. 92/1950 a prevazut in mod expres, prin art. 3, ca bunurile expropriate "se trec in proprietatea Statului fara nici o despagubire"); c) imobilele cu destinatie de locuinta nu faceau parte din categoria bunurilor care puteau fi nationalizate, asa cum aceasta era stabilita prin articolul 11 din Constitutie - "mijloacele de productie, bancile si societatile de asigurare". In egala masura a fost abuziv si Decretul nr. 223/1974 prin care s-a

dispus confiscarea proprietatilor persoanelor care plecau legal in strainatate si care, din cauza incalcarii grave in Romania a drepturilor si libertatilor cetatenesti, refuzau sa se mai intoarca.

In urma criticilor publice aduse de presedintele Ion Iliescu, in cursul anului 1994, practicii restituirii imobilelor pe care instantele judecatoresti incepusera sa o consacre, Procurorul General al Romaniei a promovat recursuri in anulare impotriva a numeroase hotarari judecatoresti definitive si irevocabile. Curtea Suprema de Justitie a anulat hotararile judecatoresti atacate prin recurs in anulare, motivand, in principal, ca, in absenta unei reglementari legale in materie, instantele nu au competenta a se pronunta in cauze privind restituirea bunurilor confiscate si expropriate de statul roman. La 2 februarie 1995, Curtea Suprema de Justitie, constituita in Sectiile Unite, a decis schimbarea jurisprudentei civile de pana atunci, in sensul ca instantele judecatoresti nu sunt abilitate sa se pronunte in cauze avand ca obiect bunuri imobile nationalizate (la doi ani dupa alegerile generale din toamna anului 1996, la 28 septembrie 1998, Curtea Suprema de Justitie a revenit asupra acestei hotarari). Refuzul instantei supreme de a recunoaste instantelor judecatoresti inferioare competenta de a solutiona asemenea cauze a fost contrar dreptului de acces in justitie garantat de art. 21 din Constitutia Romaniei si de art. 3 din Codul civil, referitor la denegarea de dreptate. In plus, intr-un stat membru al Consiliului Europei, asemeni statului roman, el a constituit si o incalcare a articolului 6 paragraful 1 din Conventia pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale – Dreptul la un proces echitabil. In acest sens a fost si hotararea Brumarescu v. Romania din 28 octombrie 1999 a Curtii Europene a Drepturilor Omului. In acest caz – reprezentativ pentru analiza de fata - Curtea Europeana a constatat ca, desfiintandu-se, prin admiterea recursului in anulare, o hotarare judecatoreasca definitiva si irevocabila prin care reclamantului Brumarescu i se restituise o proprietate nationalizata, s-a produs si o incalcare a articolului 1 din Protocolul nr. 1 aditional la Conventie – Protectia proprietatii. Sub aspectul cerintei procesului echitabil, Curtea Europeana a constatat doua incalcari: negarea accesului in justitie si incalcare stabilitatii raporturilor juridice, aceasta din urma datorandu-se posibilitatii, nelimitate in timp la acea data, a procurorului general de a declara recursuri in anulare impotriva unor hotarari definitive si irevocabile pronuntate in materie civila.

La 28 iunie 1995, Parlamentul Romaniei a adoptat Legea nr. 112 pentru reglementarea situatiei juridice a unor imobile cu destinatia de locuinte, trecute in proprietatea statului. Legea a fost criticata inca de la adoptarea ei de proprietarii locuintelor nationalizate, in principal pentru faptul ca nu asigura restituirea integrala in natura, acolo unde acest lucru era posibil, a locuintelor confiscate in mod abuziv de statul comunist totalitar. Potrivit dispozitiilor Legii, proprietarii puteau sa beneficieze de restituirea in natura a locuintelor (apartamentelor) numai in cazul in care locuiau in ele in calitate de chiriasi sau in care acestea erau libere. Asa cum organizatiile de proprietari au attentionat pe intreaga durata a dezbaterilor asupra legii, cele doua ipoteze s-au dovedit exceptii extrem de rare, ceea ce a facut ca multe din locuintele revendicate sa fie cumarate, adesea la preturi derizorii, de chiriasii care locuiau in ele. O statistica din luna ianuarie a acestui an a organizatiilor de proprietari indica faptul ca din cele circa 115.000 de asemenea imobile au fost vandute altor persoane mai mult de 90.000.

La 24 aprilie 1997, Adunarea Parlamentara a Consiliului Europei, prin Rezolutia nr. 1123, a "incurajat Romania sa reglementeze problema restituirii bunurilor imobiliare confiscate sau expropriate". Adunarea a "solicitat ferm autoritatilor romane sa modifice legislatia referitoare la restituirea proprietatilor confiscate sau expropriate, in special Legea nr. 18/1991 si Legea nr. 112/1995, pentru a prevedea restituirea acestor proprietati in integrum sau acordarea unei despagubiri corecte in schimb". Parlamentul European a adoptat, la 3 decembrie 1998, Rezolutia nr. A4-0428 prin care Romaniei i s-a cerut, de asemenea, sa amendeze Legile nr. 18/1991 si 112/1995 si "sa gaseasca o solutie definitiva si corecta care sa asigure restituirea integrala a proprietatilor, sau, daca acest lucru nu este posibil, plata unei compensatii corespunzatoare..." La 1 octombrie 1998, Camera Reprezentantilor Statelor Unite a adoptat Rezolutia 562 cu privire la proprietatile expropriate in mod abuziv de catre fostele regimuri totalitare. Prin Rezolutie s-a cerut ca "statele sa restituie proprietarilor de drept proprietatile expropriate in mod abuziv, iar in cazul in care restituirea nu este posibila sa se acorde compensatii imediate, drepte si efective". Ulterior

acestor rezolutii, Parlamentul Romaniei a adoptat Legea nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole si cele forestiere solicitate potrivit prevederilor Legii nr. 18/1991 si ale Legii nr. 169/1997 si Legea nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate in mod abuziv in perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989. Proprietarii de terenuri agricole si forestiere considera ca Legea nr. 1/2000 este in general acceptabila. Produc insa ingrijorare unele intentii facute public de catre noile autoritati rezultate din alegerile de la sfarsitul anului 2000 de a intarzia aplicarea Legii si de a aduce amendamente acesteia.

Legea nr. 10 din 8 februarie 2001 reglementeaza restituirea catre proprietari - in natura sau prin masuri reparatorii in echivalent – a imobilelor preluate in mod abuziv de stat in perioada 6 martie 1945 – 22 decembrie 1989 si in anul 1940, in baza Legii nr. 139 privind rechizitiile. Legea 10/2001 exclude insa de la prevederile sale imobilele care au apartinut cultelor religioase si minoritatilor nationale, stabilind ca situatia acestora se va reglementa prin “acte normative speciale” ulterioare (articolul 8 paragraful 2). Legea 10/2001 reia problema imobilelor cu destinatie de locuinta, la care s-a referit si Legea nr. 112/1995, si reglementeaza, pentru prima data dupa 1990, situatia bunurilor nationalizate prin Legea nr. 119/1948 pentru nationalizarea bunurilor industriale, bancare, de asigurari, miniere si de transporturi, precum si cele nationalizate fara titlu valabil. Organizatiile de proprietari au formulat numeroase critici la adresa Legii, apreciind, in esenta, ca ea nu este de natura sa asigure o reparatie reala si echitabila a expropriilor abuzive suferite de proprietari.

Asociatia pentru Apararea Drepturilor Omului in Romania – Comitetul Helsinki (APADOR-CH) apreciaza ca, in comparatie cu situatia de pana la adoptarea sa, prin Legea nr. 10/2001 a fost facut un pas inainte prin aceea ca s-au stabilit masuri reparatorii si pentru proprietarii de bunuri nationalizate prin Legea nr. 119/1948. Intarzierea cu care a fost adoptata Legea face insa ca o despagubire echitabila a proprietarilor sa fie cu mult mai greu posibila decat in primii ani de dupa 1989; din cauza ritmului incet al privatizarii si administrarii adesea lipsita de diligenta a proprietatii “de stat”, in cei mai mult de unsprezece ani trecuti dupa 1989, valoarea bunurilor care trebuiau restituite a scazut sensibil in cele mai multe dintre cazuri.

“Masurile reparatorii” prevazute de lege nu constituie, in opinia APADOR-CH, o compensare reala si efectiva. Astfel, in conformitate cu articolul 1 paragraful 2 al Legii nr 10/2001, acestea constau in “bunuri sau servicii”, “actiuni la societatile tranzactionate pe piata de capital”, “titluri de valoare nominala folosite exclusiv in procesul de privatizare” sau “despagubiri banesti”. Compensarea prin despagubiri banesti este, in acest moment, doar o declaratie. Articolul 40 prevede ca modalitatile, cuantumul si procedurile de acordare a despagubirilor banesti vor fi reglementate printr-o lege ulterioara, care ar urma sa fie adoptata pana la 11 august 2002. Alaturi de incertitudinea adoptarii unei astfel de legi, mentiunea din articolul 40 privind plafonarea despagubirilor este un alt motiv de ingrijorare. Celelalte masuri compensatorii includ, prin natura, lor un grad ridicat de risc. In timp ce proprietatea imobiliara este universal recunoscuta ca investitia cea mai sigura, Legea nr 10/2001 ofera celor care au detinut astfel de proprietati o compensatie riscanta si nesigura pe piata. Aceasta concluzie este confirmata si de “notele” primite de Romania din partea celor mai importante agentii internationale de rating, “note” care, mai mult, chiar ridica gradul de risc si incertitudine al valorii acestor compensatii: Moody’s a plasat Romania la B3 (negativ); S&P and Thomson, la B-; FitchIBCA, la B. Notele celor trei agentii au un continut similar: investitiile sunt supuse unui risc ridicat, iar capacitatea tarii de a-si plati datoriile este incerta. Este semnificativ si faptul ca din 1997 pana in 2001 ratingurile de tara au scazut constant. Economia Romaniei este neperformanta si nu garanteaza buna functionare a pietii de capital. Mai mult de 70% din economie este in mainile statului, iar privatizarea este, in acest moment, un proces imprevedibil. Daca, cum si cand va avea loc privatizarea constituie un mare semn de intrebare. Evident, piata serviciilor se caracterizeaza prin aceeasi incertitudine. In aceste conditii, actiunile de pe piata de capital, titlurile folosite in procesul de privatizare si serviciile –ca masuri compensatorii prevazute de lege - nu pot constitui, in prezent si in viitorul apropiat, o compensare reala si efectiva.

O limitare inacceptabila a exercitarii dreptului de proprietate este inserata in articolul 21 paragraful 1 al legii. Astfel, procedurile prevazute de Legea nr 10/2001 pot fi initiate numai in termen de 6 luni de la adoptarea legii (pana la 11 august 2001). Potrivit paragrafului 5, lipsa de actiune in acest interval de timp "atrage pierderea dreptului de a solicita in justitie masuri reparatorii in natura sau prin echivalent." Practic, aceasta interdictie vizeaza nu numai impiedicarea folosirii Legii nr 10/2001 ci si a dispozitiilor din Codul civil care garanteaza proprietatea. Desi este evident ca nu poate modifica Codul civil, aceasta lege tinde sa produca acest efect.

Legea nr. 10/2001 este deficitara si prin faptul ca nu repara solutiile injuste la care s-a ajuns prin aplicarea Legii nr. 112/1995 si prin anulara de catre Curtea Suprema de Justitie a unor hotarari judecatoresti definitive si irevocabile prin care se restituiseră proprietarilor imobilele cu destinatia de locuinta de care fusesera expropriati in mod abuziv. Astfel, Legea stabileste, intre altele – art. 46 alin. (1) si (2) - ca actele juridice de instrainare a bunurilor catre alte persoane decat proprietarii raman valabile daca au fost incheiate cu respectarea legilor in vigoare la data instrainarii (referirea este facuta, implicit, si la Legea nr. 112/1995), iar, in cazul imobilelor preluate "fara titlu valabil", daca actele au fost incheiate "cu buna credinta". In legatura cu cea de-a doua teza a legii este de observat ca in practic toate cazurile de instrainare a bunurilor, atat reprezentantii autoritatilor publice care aveau in administrare bunurile cat si/sau dobanditorii acestora stiau ca ele sunt revendicate de adevaratii proprietari. Prin alin. (3) al art. 46 se stabileste ca, prin exceptie, buna credinta nu poate fi invocata in cazul instrainarii imobilelor confiscate persoanelor condamnate pentru infractiuni de natura politica. In opinia asociatiei, aceeași soluție se impunea pentru toate cazurile in care proprietarii au fost expropriati abuziv de statul totalitar comunist (altfel decat pentru o cauza de utilitate publica, cu o dreapta si prealabila despagubire). Art. 49 al Legii instituie in sarcina proprietarilor obligatia de a "despagubi" chirasii pentru "sporul de valoare adus imobilelor cu destinatia de locuinta prin imbunatatirile necesare si utile". O asemenea dispozitie este evident injusta in conditiile in care proprietarilor nu le sunt platite compensatii pentru lipsirea abuziva de proprietatile lor si de folosinta acestora, cel mai adesea pentru perioade de zeci de ani. Legea nr. 10/2001 stabileste regimuri juridice diferite pentru imobilele preluate "fara titlu valabil" si cele "preluate cu titlu". In opinia APADOR-CH, o asemenea distinctie, in devafoarea proprietarilor de imobile din cea de-a doua categorie, este inadecvata prin aceea ca cvasitotalitatea "titlurilor" cu care statul totalitar si-a expropriat cetatenii au fost abuzive, cel mai adesea emise chiar si impotriva dispozitiilor constitutionale in vigoare la data emiterii lor. Prin dispozitiile legii se reconfirma solutiile date in virtutea Legii nr. 112/1995 (intre altele, art. 18 lit. d) stabileste ca nu se va proceda la restituirea in natura a locuintelor expropriate abuziv in situatiile in care "imobilele au fost instrainate fostilor chiriasi cu respectarea Legii nr. 112/1995).

Exista numeroase alte exceptii de la restituirea in natura. Articolul 16 paragraful 1 prevede ca masurile compensatorii sunt numai prin echivalent in cazul in care imobilele sunt ocupate de unitati bugetare din invatamant, sanatate, asezaminte social-culturale (exprimare atotcuprinzatoare), institutii publice, partide politice, misiuni diplomatice, oficii consulare, organizatii internationale interguvernamentale acreditate in Romania, ori de personalul cu rang diplomatic al acestora. In realitate, multe din imobilele nationalizate ori trecute, in orice fel, in posesia statului sunt ocupate de institutii ori organizatii de felul celor exceptate de la restituirea in natura, reducand astfel substantial posibilitatea proprietarilor de a-si dobandi imobilele.

In aceste conditii, asociatia considera ca noua lege nu raspunde solicitarilor pe care Consiliul European si Uniunea Europeana le-au facut autoritatilor romane de a amenda Legea nr. 112/1995. Avand in vedere dispozitiile Constitutiei Romaniei, ale Primului Protocol aditional la Conventia europeana pentru apararea drepturilor omului si a libertatilor fundamentale, jurisprudenta Curtii Europene, in particular in cazul *Brumarescu v. Romania*, si Rezolutiile 1123/1997 si A4-0428/1998 ale Adunarii Parlamentare a Consiliului European si, respectiv, Parlamentului European, asociatia considera ca un principiu esential trebuie sa fie cel al restituirii bunurilor in natura iar numai acolo unde acest lucru nu mai este posibil din cauza ca bunurile nu mai exista, sa se

procedeze la plata unei compensatii echitabile. Aplicarea efectiva a Legii nr. 10/2001 este incerta, in special sub aspectul termenului, modalitatilor, cuantumului si procedurilor de acordare a despagubirilor banesti ca masuri reparatorii (a se vedea art. 38 si 40). Cu toate ca la 25 februarie 2001, ministrul Administratiei Publice a anuntat ca in maximum doua saptamani vor fi elaborate norme metodologice de aplicare a Legii, lucrul acesta nu s-a intamplat inca. Intre timp, insa, Asociatia Magistratilor din Romania, juristi cunoscuti si numerosi ziaristi au criticat o nota pe care ministrul Justitiei a adresat-o conducerilor curtilor de apel si in care se retinea atentia asupra "complexitatii cazurilor de evacuare a chiriasilor" si asupra faptului ca asemenea cauze "urmeaza sa fie in atentia permanenta a conducerii judiciare" (nota ministrului Justitiei a fost publicata in "Evenimentul zilei" din 4 aprilie 2001). Interventia ministrului a fost considerata de natura sa afecteze independenta judecatorilor si sa fie in favoarea chiriasilor din casele nationalizate. Dincolo de aprecierile care s-ar putea face cu privire la posibilele determinari de natura ideologica a gestului ministrului Justitie, este de notat imprejurarea ca liderul organizatiei chiriasilor din casele nationalizate a candidat si a fost ales parlamentar pe listele partidului de la guvernare. In sensul protectiei chiriasilor este si o recenta initiativa legislativa, intrata deja in procedurile parlamentare, prin care se are in vedere prelungirea contractelor de inchiriere a locuintelor nationalizate de la 3 ani, in prezent, la 5 ani. Un alt motiv de ingrijorare este adoptarea Ordonantei de Urgenta nr. 59/2001 prin care s-a extins de la 6 luni la 1 an termenul in care Procurorul General poate declara recurs in anulare impotriva hotararilor definitive si irevocabile pronuntate in materie civila. Acelasi act a extins si motivele recursului in anulare la cazurile in care "prin hotararea atacata s-a produs o incalcare esentiala a legii, ce a determinat o solutionare gresita a cauzei pe fond ori aceasta hotarare este vadit netemeinica", acoperind practic orice situatie, inclusiv interpretarea probelor. Prevederile Ordonantei incalca principiile autoritatii lucrului judecat si stabilitatii raporturilor juridice. In plus, Ordonanta atribuie procurorilor dreptul de a participa la judecarea oricarei cauze civile si de a ataca orice solutie pronuntata in materie civila. Practic, aceste dispozitii intorc Romania la legislatia recursului in anulare din perioada comunismului si anuleaza modificarile benefice operate dupa 1990 in sensul reducerii rolului procurorilor in cauzele civile. Atat Curtea Constitutionala cat si Curtea Europeana din Strasbourg (cazurile Vasilescu si Brumarescu v. Romania) au calificat procurorii ca agenti ai puterii executive si, in consecinta, rolul substantial, inclusiv de control, al acestora in procesele civile nu se justifica. Mai mult, deoarece recursurile in anulare se declara de Procurorul General din proprie initiativa ori la solicitarea ministrului Justitiei, Guvernul are posibilitatea de a controla deciziile privind recursurile in anulare in functie de interesele proprii, inclusiv personale sau de grup. Avand in vedere atitudinea actualei administratii fata de "fostii proprietari" si fata de chiriasi, este posibila promovarea unor recursuri in anulare impotriva unor hotarari irevocabile de restituire a proprietatii ori de evacuare a chiriasilor.

3. Concluzii

Asociatia pentru Apararea Drepturilor Omului in Romania – Comitetul Helsinki considera ca masurile legislative si administrative intreprinse de autoritatile romane dupa 1989 au fost de natura sa repare numai partial prejudiciile cauzate de confiscarile si expropriile abuzive facute de statul roman. Ele au fost intr-o masura insuficienta in acord cu principiul restituirii in integrum a proprietatilor sau acordarea unei despagubiri echitabile in schimb.

Singurul domeniu reglementat in mod acceptabil este cel al restituirii terenurilor agricole si forestiere. Legea nr. 18/1991, amendata si completata prin Legea nr. 169/1997 si in special prin Legea nr. 1/2000, a asigurat si este de natura sa asigure si in continuare un cadru juridic corespunzator restituirii terenurilor expropriate de statul comunist totalitar. Asociatia considera insa ca intentiile anuntate de catre unii responsabili guvernamentali de a intarzia aplicarea Legii si de a aduce modificari acesteia sunt inacceptabile intrucat Legea nr. 1/2000 constituie o solutie legislativa de natura sa rezolve corespunzator restituirea terenurilor agricole si forestiere expropriate abuziv de statul roman. In privinta restituirii proprietatilor nationalizate prin Legea nr. 119/1948, este necesar ca autoritatile sa adopte in timpul cel mai scurt masurile organizatorice preconizate prin Legea nr. 10/2001 astfel ca prejudiciile cauzate proprietarilor sa nu fie in continuare amplificate prin amanari nejustificate si prin scaderea valorii proprietatilor lor. In cazul

masurilor reparatorii prin echivalent este necesar sa se adopte de urgenta legea privind despagubirile civile, fara a se institui limite maximale ale despagubirilor. Avand in vedere factorul de risc foarte mare pe care il implica restul masurilor reparatorii prin echivalent prevazute de Legea nr. 10/2001, singura compensatie reala o constituie despagubirile civile neplafonate. Acestea trebuie sa includa, alaturi de valoarea de circulatie a imobilului si lipsirea de folosinta, indeosebi in cazurile in care titlurile de proprietate au fost anulate de hotararile ilegale si neconstitutionale care au desfiintat, in perioada 1995-1997, hotarari judecatoresti irevocabile de restituire a proprietatilor.

Este necesar ca intr-un timp cat mai scurt cu putinta, Parlamentul sa adopte o legislatie definitiva si echitabila pentru restituirea imobilelor care au apartinut cultelor religioase sau comunitatilor minoritatilor nationale si care au fost preluate de stat sau de alte persoane juridice.

Este necesara evitarea oricaror interferente in afacerile justitei si asigurarea unei independente cat mai reale a judecatorilor. Judecatorii trebuie sa se supuna numai legii si sa-si intemeieze judecata inainte de orice pe principiile Constitutiei Romaniei, Conventiei europene a drepturilor omului, Codului civil, cu luarea in considerare a jurisprudentei Curtii Europene in materia dreptului de proprietate si la un proces echitabil. De asemenea, rolul procurorilor in procesele civile trebuie redus substantial, ca si puterile executivului de a schimba solutii definitive si irevocabile prin intermediul recursului in anulare.

Asociatia pentru Apararea Drepturilor Omului in Romania – Comitetul Helsinki considera ca Legea nr. 10/2001 nu a adus amendamentele care se impuneau in materia restituirii imobilelor. Legea reconfirma solutiile injuste pentru proprietari date prin Legea nr. 112/1995 si prin deciziile Curtii Supreme de Justitie anterioare anului 1998 si desconsidera principiul dupa care restituirea trebuie sa se faca in natura si numai in cazul in care lucrul acesta nu este posibil, in principiu pentru ca bunurile nu mai exista, prin plata unei compensatii corespunzatoare. In opinia asociatiei, reglementarile actuale sunt in dezacord cu dispozitiile Constitutiei Romaniei, cu Primul Protocol aditional la Conventia Europeana a Drepturilor Omului si Rezolutiile nr. 1123/1997, A4-0428/1998 si 562/1998 ale Adunarii Parlamentare a Consiliului Europei, Parlamentului European si, respectiv, Camerei Reprezentantilor Statelor Unite.

Asociatia pentru Apararea Drepturilor Omului in Romania – Comitetul Helsinki va continua sa monitorizeze evolutiile legislative si administrative in materia restituirii bunurilor expropriate in mod abuziv de statul roman.

15 mai 2001